

# הלכה ברורה

שיעורי מורינו הגאון הרב יהוקאל דברמדיקר שליט"א

גליון מט - בחוקתי תשפ"ד

## הלכות מוקצה בשבת - ג

### מאכל בהמה וחיה ועוף

- א. מאכל של חיה ועוף המצויים מותר לטלטל, מאכל של חיה ועוף שאינם מצויים, אם יש לו אותו מין חיה ועוף מותר לטלטל, ואם לאו אסור (סו"ע שח, כט), ומשמע בשו"ע (סס כז) שמאכל בהמה מותר לטלטל בכל ענין, ורק במאכל חיה ועוף תלוי אם יש לו או מצוי מותר ואם לא אסור, והסבר לזה משום שבזמנם היה מצוי לכל אחד בהמות כמו סוסים וחמורים וכלבים, וחיה ועוף לא היה מצוי לכל אחד, ולפי זה בזמנינו שגם בהמות אינו מצוי לכל אחד, ממילא גם מאכל בהמה הוא מוקצה אם אינו מצוי ואין לו בהמות.
- ב. בתהלה לדוד (סקל, יז) כתב שאם מצוי בהמות שאין להם בעלים אסור לטלטל כיון שאסור לתת להם אוכל, ובמאכל כלבים לפי דברי המג"א (סקל, ז) שמותר לתת מזונות לכלב אפילו שאינו מגדלו בביתו, שלפי זה מאכל כלבים אינו מוקצה אפילו אם יש רק כלבים של הפקר, כיון שלכלב מותר לתת מזונות אפילו אם אינו שייך לאף אחד, אבל בשאר בעלי חיים מותר רק אם שייך לאיזה אדם.
- ג. מותר לטלטל עצמות שהתפרקו מהבשר שהרי כלבים מצויים (כמ"א סס), ואף בזמנינו היה נראה שעצמות אינם מוקצה בשבת, שהם ראויים לחתולים המצויים בכל עיר ובכל רחוב, אמנם הפשטות היא שכדי שיהיה מותר לטלטל, צריך דוקא חיה ועוף ששייכים לו או לאדם אחר, שהרי אם אינן שייכים לו אסור לו לתת להם מזונות (כמנז"א נסו"ע סכ, יז), ואיך יתכן שמותר לטלטל בשבילם מאכל שלהם, ואף לדעת הביה"ל (סקל, ד"ה ויומי ציתות) הסובר שגם אם הם שייכים לאדם אחר מותר לטלטל, זה דוקא אם הם שייכים לאיזה אדם, אבל סתם חתולים שאינם שייכים לאף אחד אסור לטלטל, ולכן חתולים שהם של הפקר אף שאוכלים עצמות, מ"מ זה אינו מתיר שלא יהיה מוקצה.
- ד. יש סוברים שחתולים שהעירייה מביאה אותם כדי שיאכלו עכברים ונחשים, והעירייה סומכת שיאכלו אוכל שנשאר מהתושבים, ואם כן כיון שזה בא לצורך האדם נחשב כמו מזונותם עליך שמותר לתת להם מזונות, וממילא אינו מוקצה, אכן למעשה אינו ברור שכן הוא והעיקר הוא כנ"ל ואין לטלטל עצמות בשבת.
- ה. אף במקומות שיש גן החיות או פינת חי עם בעלי חיים כמו בבני ברק ועוד מקומות, אין לטלטל, כיון שבמקומות אלו לא מרשים לתת להם מזונות.

### גרעיני תמרים

- ו. גרעיני תמרים במקום שמאכילים לבהמה מותר לטלטל, ואדם חשוב צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן אלא בדרך שינוי (סו"ע שח, ל), דהיינו לזרוק בלשונו, והטעם כיון שיש מקומות שאין מאכילים לבהמה ועוד דאינו ראוי לבהמות אלא ע"י הדחק יש לאדם חשוב להחמיר לחוש שזה מוקצה.
- ז. לכאורה יל"ע שגם אם מחמירים לחוש שזה מוקצה, הלא הדין הוא שמוקצה מותר לטלטל כשעודו בידו - להמשיך לטלטל, ומדוע אי אפשר להוציא את הגרעינים בידו, מצד המשך טלטול, ולכאורה זה ראייה לדעת התוספת שבת (הקדמה לסי' שח) הסובר שבעודו בידו אסור להעביר מיד ליד, ורק באותו יד מותר להמשיך לטלטל, ולכן כאן כיון שמטלטל בפה אין לו היתר אלא להמשיך לטלטל בפה ולא ביד, אמנם לדעת המתירים להעביר מיד ליד קשה למה לא הוציאם בידו, ויתכן לומר שכיון שבפה אינו דרך טלטול, אין היתר להמשיך לטלטל, ולכן זורקם בלשונו, ורק כשהתחיל לטלטל ביד מותר להמשיך לטלטל גם ביד אחר, ונשפ"א (שבת דף כט) כתב צינור אחר שדבר שנהיה מוקצה

צידו צאופן המותר אין היתר עורו צידו דהוי כמזמין עאלמו לכך, וכעין זה כתב התהלה לדוד (סימן קי"א), אמנם צסוף דצריהם העירו צצנהגה"מ כתב גס על דבר קנהיה מוקצה צעורו צידו יק היתר זה.

**ח.** למעשה זה נוגע כשאוכלים דג עם עצמות, בזמנינו שאין לנו בעלי חיים שהעצמות ראויים להם, שבפשטות צריך להוציא בשינוי, ולזרוק העצמות בלשונו, אכן רוב העולם נוהגים להקל בזה, וסוברים שמה שמבואר בגמ' שהיה זורק בלשונו, זה היה חומרא, אבל מעיקר הדין גם אם העצמות הם מוקצה מותר להוציא בידו.

**ט.** בטעם ההיתר להוציא ביד מתוך הפה, יש סברא לומר על פי מה שכתב החזו"א שכשעוסק בתיקון המאכל אינו נחשב מטלטל מוקצה רק נחשב עוסק בתיקון המאכל, ולפי זה גם כשאוכל ויש עצמות בפיו מותר להוציא בידו.

#### **בשר חי ודג חי**

**י.** מותר לטלטל בשר שאינו מבושל, מפני שראוי לאכול חי, ודג שאינו מבושל אסור לטלטל שאינו ראוי לאכול חי, ודג מלוח מותר (סו"ע קמ"א, לא).

**יא.** דעת השבט הלוי (א, סב, וג, קט) בשעת הדחק להקל בהפסד מרובה לסמוך על הראשונים שמתירים לטלטל דג שאינו מבושל, ולכן התיר לסוחר דגים אם מת דג להוציא דג מת, באופן שאין בזה משום בורר משום הפסד שאר הדגים.

**יב.** דג חי ממש וודאי הוא מוקצה, כמו כל בעלי חיים שהם מוקצים (כמבואר בסו"ע קמ"א, מ), וביו"ט דג ניצוד אינו מוקצה, ומותר לטלטלו, ובראש השנה שחל בשבת אם יש דג בקופסא לצורך תשליך, בפשטות הוא מוקצה ואין לטלטלו, אמנם ביו"ט שחל בחול הדין הוא שאם רוצים לאכלו אינו מוקצה, אמנם בסוגי דגים כאלו שאין עומד כלל לאכילה גם ביו"ט הוא מוקצה.

**יג.** אקווריום עם דגים הוא מוקצה, ויש שרוצים (פ"ק כז, הע' קא) להתיר לטלטל אקווריום עם דגים, מצד שנחשב כלי נוי, אכן למעשה אין להקל בזה.

**יד.** בשר סרוח מותר לטלטל במקום שיש כלבים שראוי לכלבים (סו"ע קמ"א, לא).

**טו.** דבר הראוי לכלבים אבל אינו עומד לכלבים, דעת הט"ז (קמ"א, כ) שמותר, כיון שראוי לכלבים, ולכן מפרש שדג חי שאסור, הכוונה שאינו ראוי אפילו לכלבים, אולם דעת המג"א (נו) שאסור, כיון שאינו עומד לכלבים, ולכן מפרש שדג שאינו מבושל שאסור, איירי אפילו ראוי לכלבים כיון שאינו עומד לכלבים, וכתב רעק"א (פס) שאם מחליט מעתה לתת לכלבים מותר, שמעכשיו עומד לכלבים, ולא אמרינן בזה מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא, אלא כל זמן שאינו עומד לכלבים אסור לטלטלו, למעשה דעת רוב האחרונים (עיין צשעה"כ פס קא) לאסור כדעת המג"א, אכן בזמנינו בדרך כלל אינו נוגע למעשה בערים שלנו מחלוקת זו, כיון שאין מצוי כלבים בינינו, ולכן צריך לדון בעיקר מה שראוי לאדם זה מותר לטלטל.

**טז.** דעת המג"א (פס) שמה שבשר שאינו מבושל מותר לטלטל זה רק בשר של עופות כמו בר אווזא ויונה, אבל בשר בהמה אינו ראוי כשאינו מבושל, אולם דעת הרבה אחרונים (ט"ז כ, א"ר סט, ועוד) להקל שגם בשר בהמה ראוי כשהוא אינו מבושל, וכתב המשנ"ב (קכא) שבמקום הדחק אפשר לסמוך על המקילים, וזה נוגע למעשה אם פתחו את המקפיא ונפל בשר או דגים אם מותר להרים אותם ולטלטל להכניס למקפיא, שלפי היוצא מכאן בשר אפשר להקל במקום הדחק להכניס, ודג אי אפשר להכניס, שהוא מוקצה.

**יז.** בשבט הלוי (פס) כתב לדון אם בזמן הזה מותר לטלטל בשר שאינו מבושל אפילו סוג בשר רך כמו בר אווזא, כיון שאין אחד שאוכלו שאינו מבושל, וכתב שמסתימת הפוסקים משמע שגם בזמנינו מותר לטלטל, ואמנם לכתחילה יש להחמיר שלא לטלטל גם בשר בר אווזא שאינו מבושל, וכתב שבערוך השולחן (נח) כתב להחמיר בזה בזמנינו, וכן דעת האגרות משה (ה, כג) להחמיר, אכן מדינא נקטינן להקל במקום צורך, ולכן אם נפל מהמקפיא מותר להרים, שמעיקר הדין נראה שגם בזמנינו מותר לטלטל בשר חי, כיון שראוי לכוס, אף שאין אוכלים כן, והוא ראוי, כדלהלן.

**יח.** אלא שכשזה קפוא דעת השבט הלוי (פס) שהוא מוקצה, כיון שכעת אינו ראוי כלל, אף שיכול להפשיר ויהיה ראוי, אבל כרגע אינו ראוי, ובדבר שאינו כלי אם עכשיו אינו ראוי הוא מוקצה, אכן יש סברא לומר שכיון שלא צריך לעשות פעולה להפשירו, ומאליו הוא עומד להיות מוכן לאכילה אינו מוקצה, למעשה אפשר להקל גם בקפוא. ובמאור הקצת (א מכתב כז) מציא מכתב מהגר"י פישר צצחילה סכר שחלה קפואה אין לצרפה ללחם משנה והרי הוא מוקצה, שעכשיו אין ראוי לאכילה, אף שאפשר להמתין עד שיהיה ראוי לאכילה, ואח"כ חזר צו שאינו מוקצה כיון שהקצת העליונה של החלה אפשר לאכול גם כשהוא קפוא.

**יט.** יש סוברים (הגרמ"ש קליין) שבזמנינו דג סלמון דינו כבשר שראוי לאכול חי, ויש שאוכלים אותו חי – 'שושי' שאוכלים פרוסות סלמון חי עם אורז, ולכן דג סלמון שנפל מהמקפיא מותר לטלטלו, ורק שאר דגים אסור.

**כ.** בשר או דגים שנפלו מהמקפיא באופן שאין לטלטלם יכול להכניסם למקפיא בשינוי – על ידי גופו, כגון ברגלו, או על ידי גוי במקום שהוא הפסד גדול, ועל כל פנים לא יאמר לגוי בפירוש, רק בלשון רמז.

## עורות ונסרים אם הם מוקצה

**כא.** לפי מה שכתבנו יוצא למעשה בזמנינו שכל שראוי לאכילה אף שאין רגילים לאכול אינו מוקצה, אמנם שברי כלים בזמנינו שאין רגילים לטלטל, אלא רגילים לזרוק אין על זה שם כלי בזמנינו, ולפי זה עורות ונסרים שלדעת השו"ע (סמ, כה, כו) עורות יבשים אינו מוקצה שעומד לשבת עליהם, ולדעת הרמ"א רק עורות בהמה דקה אינו מוקצה שעומד לשבת עליהם, וכן נסרים של בעל הבית מותר לטלטל, ובזמנינו נראה שכל שאינו עומד לזרוק והוא דבר שיש לזה חשיבות ומשאירו אצלו ולפעמים יושב עליהם אינו מוקצה, וכל שאין שום צד שישב עליהם הוא מוקצה.

**כב.** דעת הערוך השולחן (סמ מט) שבזמנינו לא רגילים לשבת על עורות, לכן הוא מוקצה.

## גרף של רעי

**כג.** כל דבר מטנף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיו"ב, אם היו בחצר שיושבים בה מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא ואפילו בלא כלי (סו"ע סמ, לו).

**כד.** גרף של רעי נחשב מוקצה מחמת גופו שהוא מאוס ביותר, וחמיר מסתם מוקצה מחמת מיאוס, אלא שהתירו לטלטלו.

**כה.** דבר שעכשיו אינו גרף של רעי, אלא שיהיה גרף של רעי דנו הפוסקים אם מותר עכשיו לטלטל, ומביאים ראיות לכאן ולכאן, ולהלכה למעשה נראה שתלוי אם עומד ממש להיות גרף של רעי, אף שלא נהיה ממש גרף מותר, ואם אינו ממש במצב כזה אין היתר.

**כו.** כשיש גרף של רעי על השולחן יש ספק האם מותר להביא את פח האשפה עד השולחן, שכמו שהתירו לטלטל את הגרף של רעי, התירו לטלטל את פח האשפה לשם, אמנם דעת הגרמ"ש קליין שפח אשפה שיש שם כלים חד פעמי אינו מוקצה, שהכלים חד פעמי אף שהם באשפה אינם מוקצים.

## להחזיר העביט והגרף

**כז.** אף שמותר להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אסור להחזירם אלא אם כן נתן לתוכם מים (סו"ע סמ, לה), ואף שהמים אינם ראויים לשתיית אדם, מותר לטלטלם כיון שראויים לשתיית בהמה, ולפי"ז בזמנינו אין את ההיתר הזה במקומות שאין מצוי בהמות, ששייכים לאנשים שאפשר לתת להם את המים, וכנ"ל.

## אין עושים גרף של רעי לכתחלה

**כח.** אסור לעשות גרף של רעי לכתחילה (סו"ע סמ, לו), ובמקום הפסד מותר להביא מיטתו ולקבוע שם, שיהיה ישיבתו קבוע, ועל ידי זה יהיה היתר של גרף של רעי (סו"ע סמ, לו).

## יחוד בעפר שלא יהיה מוקצה

**כט.** עפר וחול הם מוקצה, מחמת גופו (סו"ע סמ, לח).

**ל.** הרוצה להשתמש בעפר בשבת יכול לייחדו מערב שבת, ואין צריך לעשות מעשה בעפר, רק מועיל יחוד לבד.

**לא.** כתב התוספת שבת (סמ, לו) שבעפר לא מתאים יחוד לעולם, שאחרי שכיסה בו פעם אחת אי אפשר להשתמש בו שוב, ולפי"ז לעפר מהני יחוד לשבת אחת, אכן התהלה לדוד (סמ מא) כתב שלפי דעת הרשב"א הסובר שצריך יחוד לעולם גם בדבר שדרכו, גם בעפר צריך יחוד לעולם, ולמעשה יש להקל בזה כיון שהרבה פוסקים מקילים שדבר שדרכו לכך אי"צ יחוד לעולם.

**לב.** עפר הנמצא בארגז חול שילדים משחקים עמהם אינו מוקצה, אולם אם הוא לח באופן שיש איסור עשיית גומא הוא מוקצה.

## לטלטל את הערלה להשימו בעפר

**לג.** איתא בפרקי דרבי אליעזר (פמק כט) 'מי מנה עפר יעקב' שבלעם הרשע ראה עפר שמדבר מלא בערלותיהם של ישראל, אמר 'מי מנה עפר יעקב' ועל שם זה יש מצוה לשום את הערלה אחר המילה בעפר, וכתב הנודע ביהודה (תניא י"ד קסז) שאם הכינו עפר לשם זה בכלי אינו מוקצה בשבת, ואם לא הכין עפר מותר לטלטל את הערלה אחר המילה לשם זה, ואף שהערלה היא מוקצה מחמת גופו שאינה ראויה לכלום, מכל מקום כיון שיש מצוה לשומו בעפר נחשב לא נעשה מצותו.

**לד.** בשבט הלוי (ה, קלז) כתב שכיון שכתב בספר מאיר עיני חכמים (מאמר סוד המלה) בשם הרמב"ן סגולה לילד שיזכור את התורה שילמד הוא להפוך את הערלה, ומקובל בשם החזו"א שאמר למוהל הרב שלמה מילר לעשות כן, לכן נחשב לא נעשה מצותו עד שיעשו כן, וזה חידוש גדול, שלכאורה זה אינו חלק מהמילה.

**לה.** יש מוהלים שבמוצאי שבת מגיעים למום המילה כדי להפוך את הערלה.

**לו.** יש מוהלים שמהפכים את הערלה כדי לראות אם נימול היטב, ולכן נחשב צורך המילה, ומותר לעשות כן.

## עציצים עם עפר האם זה מוקצה ונוגע לחג השבועות

**לז.** אילנות או עשבים או פרחים המונחים בתוך עציצים עם עפר, אסור להגביהם מעל הקרקע להשים אותם מעל השולחן משום תולש, ואם הם מונחים על השולחן אסור להשימם על הקרקע משום זורע (כמבואר בסו"ע סל, ח),

ואפילו בעציץ שאינו נקוב, יש חשש משום החלק הבולט מחוץ לעציץ, ומשמע מזה שלטלטלו סתם מותר שאינו מוקצה, והטעם מבואר בחי' הר"ן (שנת פא): כיון שחזי לריחא מהני בו הכנה, וכתב התהלה לדוד (סל, ו) שכוונת הר"ן שצריך שיזמינו להריח בו, וכן כל דבר שהוא לנוי אפילו דבר יקר כמו תכשיטי אדם, אף שאינו ראוי לתשמיש אינו מוקצה, וסובר שכיון שאינו מלאכתו לאיסור, לא הוי מוקצה מחמת חסרון כיס.

**לח.** אמנם בענין זה יש לחלק שאף אם נאמר שמוקצה מחמת חסרון כיס הוא רק במלאכתו לאיסור, ולא במלאכתו להיתר, הוא דוקא בדבר שרגילים לטלטל, אבל דבר שאין רגילים לטלטלו, אין כלל זה, וגם במלאכתו להיתר יש מוקצה מחמת חסרון כיס.

**לט.** הפמ"ג (סל, א"א טו) מסתפק אם עציצים הם מוקצה, וכתב שיתכן שהדין שעציץ מותר בטלטול ורק להניחו על הקרקע או להגביה אסור משום תולש וקוצר, איירי ביש לו בהמה ומעמיד בהמתו על גבי עשבים, וכתב שזה דוחק.

#### **פרחים באגרטל עם מים**

**מ.** פרחים שמניחים בתוך אגרטל עם מים, אינם מוקצה ומותרים בטלטול.

**מא.** כבר התבאר בעלון הקודם שעשבים שנוהגים להניחם בחג השבועות אינם מוקצה, וואף שצפספר ערך פי כתב שאסור לטלטלם בשבת, והם מוקצה למאכל כמו נוי סוכה, זה חידוש גדול, צפספות צדכר כזה לא שייך מוקצה למאכלו.

#### **מוקצה בבע"ח**

**מב.** כל בהמה וחיה ועוף הם מוקצה (שו"ע סת, לט), וגם בעלי חיים המצפצפים כמו תוכים הם מוקצה, רק ביו"ט אינם מוקצה שמותר לשחוט ביו"ט.

**מג.** אכן התירו לטלטל לדדות קצת (שו"ע סת, מ), וכן התירו לטלטל את הרצועה של בעלי חיים לגרום לו שילך (וכמובא בשו"ע סת, א), וזה היתר מיוחד שהתירו בבעלי חיים טלטול במקצת לצורך הבעל חי, ומטעם זה כתב בתהלה לדוד (סה, ח) שמותר ליתן מרדעת על החמור לצורך החמור, אף לדעת האוסרים נגיעה במוקצה לצורך המוקצה.

#### **אורח בן חו"ל בבית בעה"ב בן א"י אם מותר לטלטל מוקצה ומעות**

**מד.** מוקצה לבעל הבית הוא מוקצה לכל, ואם זה מוקצה רק לאורח בבית בעה"ב אינו מוקצה ומותר לכולם לטלטל, כגון שיירי מטלניות לעשיר בבית העני מותר, ויל"ע באורח שקבל שבת אם מותר לטלטל מוקצה כיון שבעה"ב לא קבל שבת, ולו אינו מוקצה, וכן לענין אורח בן חו"ל שמתארח בבית בן ארץ ישראל ביו"ט שני, אם מותר לבן חו"ל לטלטל מוקצה כיון שלבעה"ב אינו מוקצה.

**מה.** נידון זה הוא לא במוקצה מחמת גופו, רק בכלי שמלאכתו לאיסור, באופן שלבעל הבית שהוא בן ארץ ישראל מותר לטלטל אם גם האורח שהוא בן חו"ל מותר לטלטל, כיון שלבעה"ב אינו מוקצה, שגם בזה זה יש סברא גדולה לומר שכיון שבן חו"ל צריך להתנהג כאילו היום יו"ט, ממילא אינו יכול להתייחס לומר שראוי לבעה"ב, ממילא יהיה מותר גם לו לטלטל, שהרי כיון שהוא צריך להתייחס כאילו היום יו"ט, ממילא ביו"ט כולם אסורים לטלטל דבר זה, אינו יכול להתחשב במה שבעה"ב אינו נוהג יו"ט שני.

**מו.** בגליון 'אהלי שבת' הביאו חידוש מהגאון רבי דוב לנדו שליט"א שצדד להתיר טלטול מעות ביו"ט שני לאורח בן חו"ל הגר בבית בעה"ב בן ארץ ישראל, כיון שעכשיו ראוי לשימוש, והביא דברי החזו"א ששלחבת היה צריך להיות מותר בטלטול אלא כיון שאין דרך לטלטל הנר אין עליו שם כלי, וכתב על פי זה אם מדליקים לצורך חולה שצריך לטלטל הנר אינו מוקצה, וכל זה חידוש גדול, שבפשטות לולי דבריו היינו לומדים שדבר שאין עליו שם כלי לא שייך כלל להתיר הואיל וראוי לאחרים.

**מז.** עוד הביא שם שמי שקבל שבת יש לצדד להתיר לו לטלטל, הואיל וראוי למי שלא קיבל עדיין שבת, ויש לתמוה ממה שכתב בשו"ע (כסג, י) לפי הבה"ג שהנשים מקבלות שבת בהדלקת הנרות, ועל פי זה נוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה ואין מכבות אותה, ומשמע שם בביאור הגר"א שהוא מדין מוקצה שצריך לסלק המוקצה מידו, הרי שאף שראוי למי שלא קיבל שבת לשאר בני הבית אפ"ה הוי מוקצה, אלא בפשטות נראה שאם מקבל שבת אין שייך להתיר, מטעם הואיל וראוי למי שלא קבל שבת, שהרי מה שהלה מטלטל הוא בשביל שלא קיבל שבת, ולא שייך להתיר לטלטל מטעם זה לאחרים. ונענש ההערה מהשו"ע בסיומן כסג ס"י שראוי שגם אם האשה קבלה שבת אסור לטלטל אף שראוי לכל בני הבית, וא"כ קשה אם נאמר שאחר קבלת שבת מותר לטלטל אם ראוי לכל בני הבית, ולמה נריקה להשליך מידה הפתילה, וא"כ כמו שמשמע צ"י שם שדעת הבה"ג שכל בני הבית מקבלים שבת בהדלקת הנרות של האשה, והרמ"א כתב המנהג שרק האשה המדלקת מקבלת שבת ולא כל בני הבית, וכתאוצות והנהגות (ה, ע) מביא שהגר"ח מצריסקא כשהיה באפשרותו השתדל ללכת שטת הבה"ג שכל בני הבית מקבלים שבת בהדלקת האשה, וא"כ לא קשה משם, שם איירי המחבר לשיטת הבה"ג, ולשיטתו כל בני הבית קבלו שבת ולכולם היה אסור לטלטלו.

#### **משחק אם הוא מוקצה**

**מח.** דעת המחבר (סה, מה) שאסור לשחק בשבת ויום טוב בכדור, ודעת הרמ"א שמותר, ובפשטות המחלוקת היא אם

משחק נחשב לשימוש.

**מט.** הנוהגים כדעת המחבר דנו הפוסקים אם זה דוקא בדבר שהיה מוקצה וייחודוהו לכדור, בזה סובר המחבר שאינו מועיל להפקיע ממוקצה, אבל אם יהיה יצור מיוחד עם מעשה מותר לטלטלו, או דלמא שלשית המחבר מה שעושה למשחק אינו נחשב כלום אפילו אם ייצרוהו במיוחד בשביל זה, ונחלקו בזה האחרונים (נשנות יחזק מציא מהגרי"ט אלישיב להקל, ואילו באור לאיון ב, כו מחמיר) למעשה.

**נ.** הנוהגים כדעת הרמ"א מותר להם לתת לילד שנוהג כדעת המבחר כדור, כיון שיש סברא שהמחבר מתיר בזה, וגם כיון שהרמ"א מתיר ממילא מותר להם להתייחס לזה כדבר שאינו מוקצה.

**נא.** כל זה הוא דוקא בכדור שאין לו שום צורה של דבר, אבל משחק לגו שבונים בצורה מסוימת למשחק, אפילו שהוא בצורה מסוימת של בנין או קופסא מותר גם לדעת המחבר, אלא שיש לדון במשחקים אלו אם יש בהם אסור בנין וסתירה בכלים ותקיעה בחוזק.

### יחוד של ילדים

**נב.** דעת התוספת שבת (הקדמה לס' שם) שלא מועיל יחוד של ילדים למשחק, אמנם אם הגדול מיוחד לקטן מועיל, וזה מצוי בפלאפון שנשבר שלפעמים הגדול מיוחד את זה לקטן למשחק ואינו מוקצה.

### שעון

**נג.** כתב המחבר (שם, נא) יש להסתפק אם מותר לטלטל שעון, שאולי הוי מלאכתו לאיסור - מדידת הזמן, וכתב המשנ"ב (שם קסח) בשם אחרונים להתיר בשעון שלנו, ובפשוט השעון שהם מדברים איני צעון שהיו צריכים לערכו מפעם לפעם, שדעת השו"ע והפוסקים (שלה, ט, ועי' במשנ"ב שם טו) לאסור לערכו בשבת, ואף על פי כן מותר לטלטלו, ולא נחשב מלאכתו לאיסור אם אסור לערכו, כיון שיש מתיים לערכו, לכן לענין מוקצה מקילים, ועדיין יש לדון בזה.

**נד.** המחצית השקל (על מג"א עה) כתב שלא יודע לחלק בין השעון של השו"ע לבין השעון שהפוסקים כתבו להתיר, ששניהם דמי למדידה, אמנם במאורי אש (פרק ז) כתב שבזמן השו"ע היה הרגילות למדוד הזמן כשעסקו במלאכה היה דומה לאסור, משא"כ בזמנינו שמשמשים בזה כל הזמן מותר, ולפי זה יוצא שעצם הדבר שצריכים לערכו וזה אסור לעשות, זה אינו עושה מלאכתו לאיסור, ובפשוט צ"ל שכל דבר שאי"צ כל הזמן לעשות בו איסור, אלא עושים אותו פעם אחת, זה נחשב מלאכתו להתיר, אלא כאן יש סיבה מיוחדת למה נחשב מלאכתו לאיסור, ולכן מאורר יש צד לומר דהוא כלי שמלאכתו להתיר, שמה שעובד ע"י הפעלה לא עושה מלאכתו לאיסור, אמנם יתכן שבמאורר צריכים כל הזמן להדליק ולכבות נחשב מלאכתו לאיסור.

**נה.** שעון בזמנינו הרגיל שעובד ע"י בטריה, אין צריך כלל להפעילו, לכן נחשב מלאכתו להתיר, ואינו מוקצה, אף אם הפסיק לעבוד.

### טלטול אבן ביד תינוק

**נו.** נוטל אדם את בנו והאבן בידו, ולא חשיב מטלטל לאבן, והוא שיש לו געגועים עליו שאם לא יטלנו יחלה, אבל אם אין לו געגועים עליו לא (שו"ע שט, א).

**נז.** מהלך התוס' (שבת קמז. ד"ה ונשליניהו) בזה הוא שההיתר אינו היתר מיוחד במקום חולי, אלא ההיתר שהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, אלא שכמו בטלטול מן הצד הדין שכשאפשר בנעור צריך לנער, גם בזה אם אפשר בלי זה נחשב צורך דבר האסור, ורק כשיש לו געגועים מותר, וזה חידוש לחומרא בדין טלטול מן הצד לצורך דבר המותר שדבר כזה להצריך להשליך מיד התינוק נחשב שאפשר באופן אחר, ורק כשיש סיבה מיוחדת מותר.

**נח.** אמנם רש"י (שבת קמא: ד"ה נתינוק) וכן כתבו הרבה פוסקים (עי' במשנ"ב שט, ב) שההיתר הוא משום שבמקום חולי לא גזרו כשמטלטל עם דבר אחר, ומשמע שבלי זה לא התירו, ולא משום טלטול מן הצד, ונצי"ב הפמ"ג (שם א"א א) שאינו נחשב טלטול מן הצד כיון שהתינוק נושא את האבן כדרכו, גם לענין האבן הנושא אין זה נחשב טלטול מן הצד, אלא קל יותר משום שאינו טלטול רגיל, ולפי מהלך זה אין הכרח לומר כשיש את ההיתר של טלטול מן הצד שדבר זה להשליך האבן מיד התינוק נחשב אפשר בענין אחר, שרק כאן שאין נחשב כטלטול מן הצד אומרים כן.

### תינוק נושא דינר

**נט.** תינוק נושא דינר אסור לטלטלו, שחיישינן דלמא נפיל ואתי אבוה לאתויי (שו"ע שט, א), ובפשוט כל דבר ערך אפילו שווה שקל אחד אסור.

**ס.** דעת רש"י (שבת קמז. ד"ה אתי) שאפילו לאוחזו בידו והתינוק מהלך ברגליו אסור משום זה, ודעת הרמב"ן (שם קמא: ד"ה אי הכי) שאסרו רק אם נושא את התינוק, שיחשוב כמו שהתירו לישא את התינוק עם דינר כך מותר לטלטל את הדינר, אבל אם אוחז ביד התינוק והתינוק מהלך ברגליו מותר, ולהלכה הב"ח (שט, א) מחמיר כדעת רש"י וכן משמע בלשון המחבר, והשו"ע הרב כלל לא הביא דעת הרמב"ן, ומחמיר בכל ענין, והא"ר (שם ב) כתב שיש לסמוך להקל.

## **כלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה,**

**סא.** כלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה, נעשית בסיס לאיסור ולהיתר, וההיתר יותר חשוב, אלא שגם באופן שלא נעשה בסיס לאיסור, מכל מקום אם אפשר לנער צריך לנער, ולכן אם הם פירות נפסדים, מותר לטלטל את הכלכלה, ואי אפשר להצריך לנער, שיפסדו הפירות.

**סב.** אם הפירות בסלים קטנים, יש להוציא את הסלים (מג"א שט, ד ע"פ התוס' שבת קמב. ד"ה סבל).

**סג.** אם הם פירות שאינם נפסדים, ינערם וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם, ואם צריך למקום הכלכלה, מטלטלה כמות שהיא, שאי אפשר לנער, וצריך למקום שלהם.

**סד.** הטעם שאם אפשר לנער צריך לנער, בפשטות כיון שחז"ל התירו טלטול המוקצה אגב ההיתר כשאי אפשר, אבל אם אפשר לנער לא התירו, אמנם החזו"א (מו, ז) כתב הטעם שאם אפשר לנער את האיסור ואינו מנער מתייחס טלטולו לדבר האסור, אבל אם אי אפשר לנער, אז מתייחס טלטולו לדבר המותר.

**סה.** לכאורה אם בשבת צריך לנער את המוקצה, יש להוציא את המוקצה מבעוד יום (כמבואר באמרי אמונים), אמנם יתכן לפי הנ"ל שהטעם שהצריכו לנער הוא משום שבשבת כשמטלטל את הכלי ההיתר הוא שמתייחס הטלטול לדבר המותר, ואם יכול לנער ואינו מנער, אז נחשב שמטלטל עבור האיסור, אבל אין מזה ראייה שיהיה חיוב לנער בערב שבת.

### **לפתוח דלת מקפאי שיש שם מוקצה**

**סו.** מנהג העולם שמקילים להשאיר במקרה ובמקפאי דברים המוקצים, כגון קמח ואורז ובטריות, ובשבת פותחים את הדלת עבור דבר המותר.

**סז.** בפשטות אין צריך שיהיה על הדלת דבר המותר, שהדלת משמש למקפאי, וכמו בנר שעל דלת של בית שמותר לפתוח אע"פ שאין שם דבר היתר, משום שהדלת בטל אגב הבית.

### **מחזיק מפתחות עם דברים מוקצים**

**סח.** מחזיק מפתחות שיש בו תג חשמלי של מקוה או מפתח של רכב או כרטיס זכרון וכדומה, המחזיק הוא בסיס לאיסור ולהיתר, וההיתר שצריך לשבת נחשב יותר חשוב מהאיסור, ולכתחילה יש להוציאו לפני שבת לכו"ע, גם אם נאמר שבדרך כלל אין חיוב להוציא מערב שבת, בזה שמצוי שבשבת מטלטל את התג של המקוה בידו, וזה וודאי אסור, לכן יש להוציא מערב שבת, ואם שכח להוציא מותר לטלטל, אלא יזהר שלא יטלטל בידו את התג והמפתח המוקצים.

**סט.** צרור מפתחות שיש בו מפתח של בית בעיר אחרת, אינו נחשב מוקצה, ונשאר דינו ככלי שמלאכתו להיתר, אפילו שאינו עומד עכשיו לשימוש בשבת.

### **באוכל מרובה אם צריך לנער את הפסולת**

**ע.** השלטי גיבורים העיר למה צריך לנער הלא מצינו בגמ' (פילה דף יז) בקטניות שאם יש אוכל ופסולת והרוב זה האוכל מותר לטלטל את הכל, שבטל הפסולת לגבי האוכל, והכא נמי יהיה בטל האבן לגבי הפירות, [ובפשטות הפירות מרובים מהאבן], ולמה צריך לנער, וכתב שנראה להלכה למעשה שאם זה דבר ששכיח שהפסולת הזה מצוי אצל אוכל, מותר לטלטל הכל, אם האוכל מרובה ואי"צ לנער, שהפסולת בטל לגבי האוכל, והכא איירי בסוג פסולת שאינו מצוי אצל הפירות, ובכה"ג אינו בטל לגביה, וצריך לנער.

**עא.** אולם התהלה לדוד (שט, ז) העיר על זה שמלשונות הראשונים לא משמע כן, וצ"ל שגם שם בגמ' לגבי קטניות איירי רק לענין לברור הפסולת מתוך האוכל, אבל לענין טלטול באמת אסור לטלטל אפילו פסולת מרובה ואפילו פסולת ששכיח לגבי אוכל אלא אם אי אפשר לנער.

### **שכח אבן על פי החבית**

**עב.** שכח אבן על פי החבית או מעות על הכר, כיון ששכח לא נהיה בסיס, ומטה את החבית על צדה, והאבן נופלת ומנער הכר והמעות נופלים (שו"ע שט, ז), ואיירי כשצריך לקחת יין מתוכה, ואפ"ה לכתחילה צריך לנער.

**עג.** הנה בגמ' (שבת קמב:) אמרינן שהיה מותר באופן זה ליטול את האבן, שנחשב עוסק בדבר המותר במזיגת היין, וכמו שמותר להוציא פסולת מוקצה מתוך אוכל ביו"ט, אלא כיון שאי אפשר להוציא את היין בלי ליטול האבן, אינו נחשב כ"כ עוסק בדבר המותר, לכן צריך לנער את היין, וכתב בתהלה לדוד (שט, ה) שלפי זה אם יש ברז שאפשר להוציא את היין בלי לטלטל את האבן, מותר להוריד את האבן באופן שיצטרך לטלטל את החבית לצורך גופו, והעיר שמלשון השו"ע משמע שבכל ענין צריך לנער את האבן, וצ"ע.

### **לנער כשמטרתו משום פסידת המוקצה**

**עד.** כשאנו צריך ליין רק רוצה לנער משום פסידת המוקצה, כתב המג"א (שט, ה) בשם רבינו ירוחם שאסור, אכן השעה"צ (ס"ז) מביא מהבית מאיר שדבר זה אינו מוכרח בדברי רבינו ירוחם, שיתכן שבניעור קל יותר ואפילו מטרתו בשביל למנוע הפסד של הדבר האסור מותר, אמנם להלכה למעשה אוסרים, וזה גרע מטלטול בגופו שמותר לדעת רוב הפוסקים אפילו לצורך דבר המותר.

## היתה החבית בין החביות

**עה.** הצריך ליין שבחבית שהאבן עליה, והחבית מונחת בין החביות, בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה, יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפול מעליה, שנחשב ג"כ טלטול מן הצד (ש"ע טז, ז), אמנם דעת התוס' (שנת קנז. ד"ה הא, והוא נרעק"ל ונביא"ל ד"ה ואס הניח) שחמור יותר מטלטול מן הצד רגיל, שאם הניח בערב שבת על דעת ליטלו גם למ"ד שלא נהיה בסיס, מ"מ אין את היתר לטלטלו, שלא היה לו להניח מערב שבת לטלטל.

## הניח ע"ד שישאר שם בכניסת השבת

**עו.** הניח על דעת שיישאר שם בשבת, נעשה בסיס לדבר האסור, ואסור להטות ולנער, ולא נחשב בסיס לאיסור ולהיתר, כיון שדפי החבית אין שם יין רק אבן, לכן נעשה זה בסיס לאיסור בלבד (נעק"א טז, א נסמ המקור נמו, תהלה לזו סז), וזה חידוש גדול, ויתכן לפרש שיש מגופה ויש בה חור, ועל זה שם את האבן, והמגופה אינו בסיס ליין, ויש כלי מיוחד כאן שבסיס רק לאבן, אמנם הפשטות איירי שהאבן על החבית ואין מגופה והחבית גופא יש בה יין ואבן, ואפ"ה נעשה בסיס לאבן, כיון שהחלק העליון בסיס לאבן ולא ליין.

**עז.** המאירי (שנת מד.) ועוד ראשונים כתבו הטעם שלא נהיה בסיס לאיסור ולהיתר, כיון שאי אפשר להוציא את היין בלי האבן, ולפי"ז אם היה ברזא בחבית שאפשר להוציא יין בלי הסרת האבן הוי בסיס לאיסור ולהיתר, ומהלך זה יותר מקובל להלכה.

**עח.** נפק"מ בשני הביאורים הוא כגון בסטנדר שיש בפנים בארונות חידושי תורה, ולמעלה על הסטנדר היה מעות, אם הוי בסיס, שלמהלך המקור ברוך והפמ"ג הוי בסיס לאיסור, כיון שבחלק העליון יש רק מעות, ולפי המהלך השני כיון שאפשר לקחת את ההיתר בלי הסרת האיסור, הוי בסיס לאיסור ולהיתר, ומותר לנער.

## הניחם ע"ד ליטלם בשבת

**עט.** הניחם על דעת להסירם בשבת על ידי גוי, דעת התוס' (שנת נא. ד"ה א) שנחשב בסיס, ודעת ספר התרומה (נל) שאינו נהיה בסיס, והמחבר (טז, ז) הביא את ב' הדעות, בסתמא כתב שהוי בסיס, ואת דעת ספר התרומה מביא בשם י"א, ובדרך כלל כשכותב כן כוונתו להכריע לאיסור, אמנם המשנ"ב (כא) כתב בשם אחרונים שבמקום פסידא יש לסמוך להקל, אמנם זה רק כשחשב בהדיא על דעת לסלק המוקצה בשבת, או בדבר שדרכו כן, אבל בסתמא לכו"ע הוי בסיס לכל השבת.

**פ.** חשב לסלק לפני השקיעה נחשב דעתו לסלק בשבת, ואם חשב לסלק בבין השמשות של מוצאי שבת כתב הפמ"ג (א"א ז) שלכו"ע נעשה בסיס.

**פא.** הט"ז (רעט, ז) דן שנר שעמד לכבות בשבת לא יהיה בסיס לדעת ספר התרומה, שהרי נר הוא בסיס לשלהבת, וכמו שבמניח על דעת לסלקו אינו בסיס, הוא הדין בנר שיודע שיכבה השלהבת באמצע שבת, הוי כמו מניח על דעת לסלקו, אולם הרבה אחרונים חולקים על הט"ז וסוברים שבזה אין היתר גם לדעת ספר התרומה, והטעם ביאר התוספת שבת (סז ז) כיון שאינו חושב לסלקו, אלא שעומד לכבות מאליו בזה לכו"ע הוי בסיס, והפמ"ג (סז מ"ז) ביאר משום שרק דבר שהיה יכול לנער גם בין השמשות גופא לא נהיה בסיס, אבל נר שרוצה שיהיה כאן לנר שבת אינו יכול לנער, בזה לכו"ע נהיה בסיס אף שעומד לכבות באמצע שבת.

**פב.** החזו"א (מת, ח) כתב שבדבר שהוא מיוחד לכך בזה הוי בסיס אפילו הוא על דעת לסלקו כיון שיוחד לזה, ולכן נר שעומד לכבות הוי מוקצה, ולא אמרינן שנחשב על דעת לסלקו בשבת.

## הניח באמצע בין השמשות אם נהיה בסיס

**פג.** הניח באמצע בין השמשות, כתב בשו"ע הרב (טז, ז) שלא נהיה בסיס, ובתהלה לדוד העיר שמשמע מרש"י שגם אם הניח בתוך בין השמשות, ונמצא שנהיה בסיס רק בחלק בין השמשות אף על פי כן נהיה בסיס לכל השבת, ולמעשה לכתחילה יש להחמיר בזה.

## הניח בסתמא

**פד.** הניח בחול ולא היה דעתו בפירוש שיישאר בכניסת השבת, אלא הניח בסתמא, דעת התרומת הדשן (כ, קנז) שאם זה לפני ערב שבת לא נהיה בסיס, ואם זה בערב שבת נהיה בסיס, ודעת הבית יוסף שגם במניח בערב שבת לא נהיה בסיס, כיון שלא היה בפירוש דעתו שיישאר בשבת.

**פה.** קינה של תרנגולת כיון שהדרך שמטלת הביצה שם הוי כמניח, אף שלא חשב בהדיא, כיון שכך הדרך.

## מניח חפצים באקראי

**פו.** דעת המג"א (טז, ו) שהמניח מוקצה בתוך תיבה על חפצים, ואין כוונתו דוקא שיהיו על חפצים אלו, התיבה הוי בסיס

והחפצים לא, שמצד החפצים אינו כוונתו שיהיה בסיס החפצים האלו לזה, והט"ז (א) משמע שמחמיר שהכל נהיה בסיס, וכתב המשנ"ב (יח) שבמקום הצורך יש להקל.

#### מפה ששמו נרות על זה

**פז.** שולחן שיש עליו נרות שבת, ויש עליו שני מפות, ועיקר כוונתו שיהיה הנרות על השולחן ואין כוונתו שיהיה דוקא על המפה, לפי המג"א הנ"ל המפה אינה בסיס, שאין כוונתו שיהיה הנרות דוקא על זה המפה, אלא שאין לו מקום אחר, ולפי הט"ז יש להחמיר, שנהיה בסיס, ואם היה על השולחן חלה בזמן בין השמשות לכו"ע לא נהיה בסיס, שנהיה בסיס לאיסור ולהיתר.

**פח.** לפי הט"ז במפה העליונה שיש שם רק הנרות, שנעשה בסיס, מבואר בפמ"ג (טז, מ"א) שרק מקום העמדת הנרות נהיה בסיס, ויש לתמוה שהלא אם הניח על מקצת הכלי נעשה בסיס כל הכלי שהכל אחד הוא, ול"ב, אולם דעת הלבושי שרד (על הט"ז סס) שכל המפה נהיה בסיס, ויש להעיר שאם יש נרות במקום אחד על המפה, ומניח דבר המותר על המפה בלד הסני, לפי הפמ"ג לא יועיל להתיר את כל המפה, כיון שדנים כל מקום בפני עצמו, אכן בפשטות מקובל שמועיל, וכמו שכתב המשנ"ב (יח) עצמו במפה תחתונה שאינו בסיס כיון שיש שם דבר המותר, אע"פ שאינו על אותו מקום ממנו.

**פט.** יש מבארים מהלך אחר לחלק בין מפה לבגד, שבבגד בטלטולו מטלטל את כל הבגד, משא"כ במפה מטלטל רק מקום זה.

**צ.** השעה"צ (נד) מביא מהבית מאיר, עוד סברא להקל במפה, שבמפה כיון שבא למטרה לכסות את השולחן, לא מתכוון להיות בסיס לנרות.

#### רצה להוריד את החפץ לפני שבת

**צא.** המניח מוקצה בכוונה, ורוצה להורידו בערב שבת ושכח, בפשטות לא הוי בסיס (ש"כ כ, הע' קעח) שם הגרש"ז אויערבאך, אמנם י"א (הלכות שבת שצנחו כה, הע' 14) שם הגרש"ז אלישיב) שהוי בסיס, כיון שהניח בכוונה, אף שרצה להוריד לא מהני, אמנם בפשטות מהני.

#### אם יש בסיס בהניח מעל המוקצה

**צב.** דעת הב"ח (שח, טז) שבסיס אינו אלא תחת המוקצה ולא מעל המוקצה, ולכן חלוק שנתנו על הקנה שהוא מוקצה אינו נהיה בסיס, והפמ"ג (הקדמה לסימן שח, וסח מ"ז יד) כתב שבסיס הוי גם אם הניח מעל המוקצה לטובת המוקצה, והטעם בחלוק שלא נהיה החלוק בסיס לקנה הוא משום שהקנה הוא לשמש הבגד לטובת הבגד, ואין הבגד בא לשמש לקנה, לכן לא נהיה בסיס, אבל בעלמא אם בא לטובת המוקצה הוי בסיס, למשל בכסוי של טלפון או מחשב, אם נעשה לטובת הכלי המוקצה, לדעת הפמ"ג הוי בסיס, ואם שמו את המכסה הזה לכבוד שבת לא נהיה בסיס, ודעת תורה (שח, טז) הקשה על הפמ"ג מהדין שמוחר לכפות כלי על הציצה שנוצרה בשבת שמוקצה, אף שהוא לטובת הציצה, ומותר להורידה, שאל"כ היה זה בטול כלי מהיכנו, וא"כ לדעת הסוברים שנהיה בסיס צלמנע שבת איך מותר לעשות כן, וע"כ ללא נהיה בסיס אם זה מעל המוקצה, ויתכן שגם הפמ"ג איירי רק אם זה נוגע במוקצה, אבל אם אינו נוגע במוקצה מודה, וצבילה הרי איירי דאין נוגע בציצה בכלל.

#### לסגור ויטרינה של נרות אחר קבלת שבת

**צג.** יש סוברים (הגרמ"ש קליין) שמי שיש לו ויטרינה שמדליקים בה נרות שבת, אין לסגור את הדלת אחרי הדלקת נרות, שהאשה כבר קיבלה שבת, והדלת של הויטרינה נעשה בסיס לנר, ע"פ הפמ"ג הסובר שגם כשאינו תחת המוקצה נהיה בסיס לנר, אמנם לפי מה שכתבנו יתכן שהפמ"ג איירי רק אם נוגע במוקצה.

**צד.** חשוב לדעת, שאם הויטרינה מלמעלה סגורה, כשפתחו את הדלת של הויטרינה הוא גורם שידלק יותר טוב, וכשסוגר גורם שילדק פחות טוב, ויש בזה חשש מבעיר ומכבה.

#### הניח מוקצה על דבר של חברו אם נעשה בסיס

**צה.** אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולכן אם הניח על חפץ של חברו מוקצה לא נהיה בסיס, אמנם אם מי שממונה על זה כמו אשה בבית בעלה הניח נעשה בסיס (רמ"א טז, ז).

**צו.** עשה לטובת חברו נעשה בסיס, והמשנ"ב (סס כז) כתב בשם דרך החיים שאפשר לצרף בזה דעת הפוסקים שאם הניח על דעת לסלקו באמצע שבת לא נהיה בסיס, ומסתבר שזה רק בדבר שידוע בוודאי שניחא ליה לחברו, אבל בדבר שאין ידוע שניחא לו, גם אם אחר כך נסתבר שניחא ליה, אינו ברור שנהיה בסיס, ויתכן שתלוי בסוגיא צ"מ דף כב בדבר שהתנצר שניחא ליה אח"כ אם מהניא במקום שצריך ניחא ליה, או זה דומה ליאוש שלא מדעתו.

### לעילוי נשמת

הרה"ח ר' מרדכי בן הרה"ח ר' יעקב ו"ל

קורנפלד